

Філянin Є.П.,

студент 4 курсу історичного факультету
Дніпровського національного
університету ім. Олеся Гончара

ДРУГА ПОПРАВКА ДО КОНСТИТУЦІЇ СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ: ЗМІСТ ДОКУМЕНТУ ТА ЙОГО ФРОНТИРНИЙ ХАРАКТЕР

*«A well regulated Militia, being necessary to the security of a free State, the right of the people to keep and bear Arms, shall not be infringed». [1]
(Second Amendment to the United States Constitution, 1791)*

Розвинена культура володіння, носіння та використання вогнепальної зброї – одне із тих явищ, що яскраво виділяють Сполучені Штати Америки з-поміж інших держав світу. За різними підрахунками на 100 американців припадає від 88 до 101 одиниць вогнепальної зброї. Право на володіння зброєю закріплене в американській Конституції Другою поправкою Біллю про Права 1791 року: «Оскільки добре регульована міліція є необхідною для безпеки вільної держави, право народу на зберігання та носіння зброї не має бути порушеним» («A well regulated Militia, being necessary to the security of a free State, the right of the people to keep and bear Arms, shall not be infringed»).

Друга поправка є справжнім породженням фронтального суспільства Північної Америки XVIII століття, де жорсткі умови життя виховували в людях якості індивідуалізму та свободоловства, а небезпечне оточення створювало необхідність в засобах захисту та існування [2, с. 15-16].

Сьогодні американське суспільство поляризоване ледве не з кожного важливого суспільно-політичного питання, в коло яких входить розповсюдженість вогнепальної зброї серед цивільного населення. В державі наявна велика кількість як прихильників, так і противників такого становища. Точиться багато дискусій стосовно першочергового змісту та значення Другої поправки, доцільності ідей жорсткішого регулювання державою обігу зброї, обмеження доступу населення до певних видів озброєння тощо.

Зосередимо увагу на трактуванні Другої поправки прихильниками жорсткішого регулювання прав на озброєння.

По-перше, наявність в тексті слів «добре регульована міліція» має

означати, що положення про вільне зберігання зброї стосується не всіх громадян, а тільки членів міліції, тобто загонів народного озброєного ополчення. Наприкінці XVIII – початку XIX століття міліція північно-американських штатів мала велике значення в забезпеченні боєздатності держави, а також виконувала функції дружинників, тобто народного правоохоронного органу. Сьогодні в сучасній Америці еквівалентами міліції є професійні американські збройні сили та поліція. Відтак права володіння, носіння та зберігання вогнепальної зброї, закріплені в Конституції, мають стосуватися лише осіб, належних до вищезгаданих інститутів.

По-друге, посилена регуляція державою обігу вогнепальної зброї не суперечить Основному закону, оскільки слова «добре регульована» самі наштотують на цю думку. Відповідно, накладання урядом обмеження на доступ населенням до певних видів вогнепального озброєння має бути цілком виправданим американським законодавством.

По-третє, американські батьки-засновники склали Другу поправку наприкінці XVIII століття, коли рівень технічного розвитку був помітно нижчий за сьогоднішній. Зброя того періоду представляла із себе в найкращому випадку однозарядний мушкет, скорострільність якого обмежується двома-трьома пострілами за хвилину. Автори документу не могли уявити озброєння XXI століття – автоматичної гвинтівки, що використовує тридцятизарядні швидкозмінені магазини, скорострільність якої залежить від швидкості натискання пальця на спусковий гачок. Знаючи про таку зброю, батьки-засновники ніколи б не дозволили володіння нею населенням, бо це є забагато вогневої потужності в руках цивільних. Звідси випливає, що Друга поправка стосується лише мушкетів та озброєння схожого типу.

Подібне трактування закону прихильниками жорсткішого державного регулювання прав населення на зброю викликає багато сумнівів і справедливої критики. Вищезгадані аргументи засновані на нерозумінні історичного контексту й мети, що стояли за документом, та невмінні правильно прочитати текст, зрозуміти значення слів, а відповідно й змісту всієї поправки.

Почнемо із першої тези. Так, звичайно, в тексті чітко вказано про необхідність добре регульованої міліції. Разом із тим, чітко зазначається, що не може порушуватися право «народу» на зберігання та носіння зброї. Мова йдеться не про право міліції, а саме про право народу. Розглянемо історичний контекст та ідейні витоки. Друга поправка була написана невдовзі після перемоги над Великою Британією у Війні за Незалежність. Правління британців американці вважали тиранічним. Ціл-

ком логічно, що в суспільстві точилися хвилювання, чи не запровадить новий уряд подібний режим з певним плином часу. Такі ж побоювання були і в самих представників нового істеблішменту, адже ми маємо розуміти, що люди на зразок Дж. Вашингтона, А. Хемілтона, Т. Джефферсона, Дж. Адамса, Дж. Мейсона, Дж. Медісона, – це все представники доби Просвітництва, прихильники ідеології класичного лібералізму та гуманізму, виражених в творах Гоббса, Локка тощо. Дана ідеологія відображає теорію суспільного договору, обмеження влади держави над людиною, повагу до особистих невід’ємних природних індивідуальних прав особи, – ідеї, які чудово прижилися на ґрунті американського фронтірного суспільства. Тож не дивно, що в новій вільній державі, яка протиставлялася старій тиранічній, вище наведені персоналії вважали за необхідне забезпечити населення гарантією збереження ним цих прав. Гарантією виступала можливість народу, вразі встановлення урядом тиранії, зчинити збройний опір останньому і відстояти власні свободи. А для цього їм необхідна була зброя. Батьки-засновники вкрай ретельно підбирали слова і навіть розділові знаки, розробляючи Конституцію та Білль про Права. І аж ніяк не випадково вказали про право народу, а не окремо міліції. Адже як казав Т. Джефферсон, автор Конституції: «Жодна вільна людина не повинна бути позбавлена використання зброї» («No freeman shall be debarred the use of arms») [3].

Надалі, розглянемо, що малося на увазі під словом «міліція». Звернемося до промови Дж. Мейсона, співавтора Другої поправки, на Вірджинській ратифікаційній конвенції, 14 червня 1788 року: «Я питаю, сер, що таке міліція? Це весь народ. Обеззброїти народ є найкращий та найефективніший спосіб поневолити його». («I ask, Sir, what is the militia? It is the whole people. To disarm the people is the best and most effectual way to enslave them»)

Під міліцією розумілося все вільне населення Сполучених Штатів, а не визначена структура чи інститут. Тому, переносити текст Другої поправки на сучасний контекст і стверджувати, що дані права стосуються лише армії та поліції, не відповідає ані змісту документа, ані його меті. До того ж прописувати в Конституції положення про те, що військовим та правоохоронним органам необхідна зброя виглядає, щонайменше, дивним. Так само як ідея, що держава не має порушувати права цих органів на зброю, коли дані органи є частиною державного апарату, ним керуються і виконують його вказівки. Тож уряд не має права себе обеззброювати. Нонсенс. Таким чином, встановлено, що в Конституції захищається право володіння та носіння зброї усім народом і це право є індивідуальним, тобто зачіпає кожного громадянина.

Коли термін «міліція» стосується всіх і кожного, постає питання щодо слів «добре регульована». Чи й справді, не є це обґрунтуванням доцільності регуляції державою обігу зброї серед цивільних? В контексті даного документу, його ідейного фундаменту та лінгвістичних особливостей кінця XVIII століття дана теза виглядає сумнівно. В зазначений час слово «regulated» мало декілька значень, серед яких «організований», а в даному контексті ще й «компетентний». Йдеться мова не про обов'язкове державне регулювання міліції, а про її навченість та ефективність. Варто зазначити, що в тексті немає ні слова про військові зобов'язання народу, а лише констатується потреба держави в озброєному населенні, здатного до ведення боротьби. Важливо, що врегулювання урядом можливості міліції (народу) володіти та носити зброю неодмінно вело б до порушення другої частини поправки, в якій сказано «shall not be infringed». Дієслово «to infringe» має дуже широке значення – порушувати, обмежувати, позбавляти, утискати, що проголошувалося недопустимим стосовно народу. Як вже було зазначено вище, слова підбиралися вкрай ретельно і про суперечення змісту тексту самому собі не може йти й мови. Отже, законом не виправдовуються урядові обмеження на володіння та носіння громадянами вогнепальної зброї.

Третя зі згаданих тез проти прав народу на зброю має в собі, мабуть, найслабше обґрунтування та найбільше проблем. Спробуємо стисло викласти основні недоліки даного аргументу:

1. Дане твердження базується не на фактах, а на припущеннях, які складаються лише із суб'єктивних уявлень, не підкріплених доказовою базою. Теза про нездатність авторів усвідомити, що технічні спроможності людства матимуть подальший розвиток, нічим не обґрунтовується. Не можна звужувати дію закону, керуючись таким підходом.

2. Автори знали про існування розвиненого на той час озброєння, яке значно випереджало мушкети за бойовими можливостями. Згадати лише сюжет, як Т. Джефферсон спорядив експедицію Льюїса та Кларка рушницею Жирандонні, яка являла собою летальну пневматичну гвинтівку, здатною до 22-ох пострілів без перезаряджання із точністю і близько недосяжною для мушкета, не створюючи при цьому ні галасу, ні густого диму. Для того часу це є передовою диво-зброєю. Автори тексту були ознайомлені, більше того захоплені нею і не здійснили жодної спроби обмежити доступу населення до подібних речей на законодавчому рівні.

3. Якщо застосувати подібну логіку до інших положень в американській Конституції, то отримаємо наступне. Перша поправка не захищає право свободи слова на телебаченні, в радіомовленні та в інтернеті, оскільки її автори не могли собі уявити подібних речей як і сучасного

інформаційного світу. Відповідно, вони не усвідомлювали потенційну небезпеку неконтрольованого інтенсивного обміну інформації через дані ресурси, доступного ледве не кожному. Через це держава має взяти на себе обов'язок посиленого контролю над теле- і радіомовленням, а також над всесвітньою мережею Інтернет, заради суспільної безпеки.

4. Як вже згадувалося вище, метою Другої поправки є забезпечення збереження свободи у державі, шляхом визнання прав народу на володіння та носіння ним зброї заради протидії виникненню тиранії. З цього можемо зробити висновок, що із зростанням технічного рівня стрілецької зброї, що використовується урядовими силами, має еквівалентно зростати технічний рівень стрілецької зброї доступної цивільному населенню держави заради збереження принципів та ідей, закладених в Другу поправку та Конституцію Сполучених Штатів загалом.

Можна мати різні політичні погляди щодо традиційного американського підходу до питання зброї та цивільного населення. Однак, незалежно від зайнятої позиції стосовно даної політики, необхідно поважати верховенство Конституції в державі, порушення якої має бути неприпустиме. Американський Національний Збройовий Акт (National Firearms Act) 1934 року, так само як Акт контролю за зброєю 1968 року (Gun Control Act of 1968), закон 1986 року (Firearm Owners Protection Act), скасований закон 1994 року (Federal Assault Weapons Ban) та численні спроби адміністрації Барака Обами обмежити права громадян на придбання, володіння, продаж, носіння вогнепальної зброї є порушеннями цієї Конституції. Прийняття законів, що порушують Конституцію, є недопустимим для правового суспільства, однак в Америці це допустили вже не раз. І понині залишається питання, як на далі в США будуть співіснувати обмеження громадянських прав в житті та «the right of the people to keep and bear Arms, shall not be infringed» на папері.

Таким чином, Друга поправка до Конституції Сполучених штатів Америки є плодом інтелектуальної думки епохи Просвітництва сформованої в фронтірних умовах Північної Америки XVIII сторіччя. Друга поправка захищає індивідуальні права на володіння та носіння зброї кожного окремого громадянина США. Ці права не можна порушувати, обмежувати чи утискати. Поправка гарантує доступ населення, не лише до зброї часів створення документу, але й до сучасних зразків. Будь які урядові обмеження доступу громадян до стрілецької зброї суперечать Конституції. Незважаючи на це, протягом ХХ – початку ХХІ століття в США було допущено прийняття ряду законів, що порушують дані положення американської Конституції. Це є неприпустиме для правової держави, проте переважна більшість згаданих законів діє й досі.